

مقایسه عملکرد خانواده های دختران نوجوان بزهار و غیر بزهار

حسین حاج بابایی^۱ - دکتر مصطفی اقلیما^۲ - دکتر حسن پاشا شریفی^۳ - رحیم پویا^۴

چکیده:

هدف اصلی این پژوهش بررسی عملکرد خانواده های دختران نوجوان بزهار و غیر بزهار و مقایسه آنها با یکدیگر است و سؤال محوری تحقیق این است که آیا بین عملکرد خانواده و بزهار نوجوانان رابطه وجود دارد.

روش های بررسی: جامعه آماری را دو گروه نوجوانان بزهار و غیر بزهار تشکیل می دهند، به دلیل حجم کم جامعه نوجوانان بزهار حجم نمونه به صورت غیر احتمالی (سرشماری) بدست آمده است که تعداد آن ۵۰ نفر از نوجوانان کانون اصلاح و تربیت می باشند، در انتخاب حجم نمونه ۵۰ نفری نوجوانان غیر بزهار از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای و از مدارس دوره دبیرستان برای جمع آوری اطلاعات از ابزار سنجش عملکرد خانواده (FAD) استفاده شده است. ابزار سنجش خانواده، دارای ۵۳ سوال است که برای سنجیدن عملکرد خانواده بر اساس الگوی مک مستر تدوین شده است. این ابزار در سال ۱۹۸۳ توسط ایشتاین، بالدوین و بیشاب با هدف توصیف ویژگی های سازمانی و ساختاری خانواده تهیه شده است که توانایی خانواده را در سازش با حوزه وظایف خانوادگی با یک مقیاس خود گزارش دهی، مورد سنجش و اندازه گیری قرار می دهد. در تحقیق حاضر ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس ۰/۹۳ به دست آمد که نشان دهنده پایداری درونی مناسب گویه های ابزار می باشد. همچنین ضریب آلفای سازه های نقشهای خانوادگی، حل مشکل و ابراز عواطف به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۸۷ و ۰/۷۱ بدست آمده است. با استفاده از مدل نظریه (فوق) فرقیه مطرح گردیده است، متغیرهای پژوهش حاضر عبارتند از: متغیر مستقل عملکرد خانواده شامل: نقشهای خانوادگی، حل مشکل، ابراز عواطف، عملکرد کلی، تعداد اعضای خانوار و نحوه سرپرستی و متغیر وابسته نیز بزهار نوجوان می باشد.

نتایج: یافته های این پژوهش نشان می دهد که تفاوت معنی داری بین عملکرد کلی، نقشهای خانوادگی، ابراز عواطف تعداد اعضای خانواده و نحوه سرپرستی در خانواده های نوجوانان بزهار و غیر بزهار وجود دارد و در رابطه با متغیر حل مشکل با ۱ درصد احتمال خطای توان پذیرفت که بین عملکرد خانواده های دو گروه از نظر متغیر ذکر شده تفاوت وجود دارد.

واژگان کلیدی: عملکرد خانواده، بزهار نوجوان، دختران بزهار

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی (تهران - ولنجک خیابان کودک پار (Email:h.hajbabaic@uswr.ac.ir)

۲- عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

۳- عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توانبخشی

۴- کارشناس ارشد مددکاری اجتماعی

مقایسه عملکرد خانوادگی دختران بزهکار و نوجوانان ناسازگار

Comparing the Family Functioning of Delinquent and Non-Delinquent Adolescent Girls' Families

Comparison of Family Functioning in Delinquent and Non-Delinquent Adolescent Girls' Families

مقاله علمی-پژوهشی، فصلنامه علمی-پژوهشی، شماره ۳، زمستان ۸۳، صفحه ۱۶-۲۳

پژوهشگران: حسین حاج بابایی، دکتر مصطفی اقلیما، دکتر حسن پاشا شریفی، رحیم بویا

چکیده

مقدمه:

فرزندانی که مربوط به خانواده های پرکشمکش می باشند به سبب عدم برخورداری از آرامش روانی و عدم تمرکز و آشفتگی بیشتر در معرض رفتار ناسازگارانه و بزهکارانه قرار دارند (غفاری، ۱۳۷۶، ص ۹۵). بنابر داده های محققان روسی نرخ جرایمی که توسط نوجوانان در گروه ها رخ می دهد حدود ۳ تا ۴ برابر تخلفات بزرگسالان است (گرین، به نقل از غفاری، ۲۰۰۳، ص ۲۱۸ و ۲۲۳) از سال ۱۳۴۷ تاکنون قریب به ۴۰ هزار نفر از کودکان و نوجوانان فقط به کانون اصلاح و تربیت تهران هدایت شده اند (غلامی، ۱۳۸۱، ص ۸۴). که مطمئناً با در نظر گرفتن آمار در کل کشور وضعیت غم انگیزی را پیش روی خواهیم داشت. بررسی ها نشان می دهد که عملکرد بد و نامناسب خانواده مهمترین عامل در پیش بینی بزهکاری نوجوانان است. برای مثال طبق تحقیقاتی که در فرانسه به عمل آمده ۸۰ درصد اطفال بزهکار از خانواده هایی هستند که به علت نفاق و ناسازگاری و عدم

خانواده نخستین گروهی است که به صورت طبیعی وجود داشته و جامعه بر آن بنا شده است چگونگی و کیفیت عملکرد خانواده در تحقق وظایف خویش شاخص مناسبی جهت ارزیابی عملکرد جامعه می باشد، هر چه خانواده دارای عملکرد خوب و سالمتری باشد به همان نسبت ثبات و سلامت جامعه بیشتر تأمین شده است و بر عکس هر چه خانواده از عملکرد بدتر و آشفته تری برخوردار باشد به همان نسبت سلامت جامعه بیشتر تهدید شده است زیرا اختلال در عملکرد خانواده نشانه اختلال در منظومه خانواده است که خانواده را به سمت فروپاشی سوق می دهد (پیرکستان، ۱۳۸۰، ص ۵) کودکان و نوجوانان قربانیان اصلی عملکرد نامطلوب خانواده می باشند. فریاد می گوید بیشترین افراد ناسازگار و مسأله دار، وابسته به خانواده های آسیب دیده هستند و

متمرکز بر اصلاح و تغییر رفتار فرد بزهکار است غافل از اینکه این نوجوان آسیب دیده محصول کج کارکردی و بد عملکردی خانواده می باشد و بدون شناخت عوامل زمینه ساز و تلاش برای تغییر روابط درونی خانواده، اصلاح رفتار فرد بزهکار شعاع عمل محدود داشته و اثربخشی مطلوبی نخواهد داشت، این موضوع لزوم بررسی عوامل زمینه ساز بزهکاری در بافت خانواده را محرز می سازد.

روش بررسی :

از آنجائیکه هدف پژوهش حاضر بررسی و مقایسه عملکرد خانواده های نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار می باشد واحد تحلیل، خانواده است و روش تحقیق پس رویدادی (علی-مقایسه ای) می باشد. جامعه آماری شامل، الف) نوجوانان بزهکار ب) نوجوانان غیر بزهکار میباشد. جامعه آماری نوجوانان بزهکار (۵۰ نفر) شامل تمامی نوجوانان دختر بین سنین ۱۲ تا ۱۸ سال کانون اصلاح و تربیت تهران می باشند که قبل از آمدن به کانون خانواده آنها در شهر تهران سکونت داشته اند. روش نمونه گیری نوجوانان بزهکار از نوع غیر احتمالی (کل شماری) است، جامعه دیگر (نوجوانان غیر بزهکار، ۵۰ نفر) بر اساس درصد فراوانی سنی و منطقه محل سکونت نوجوانان بزهکار انتخاب گردید که بیشترین فراوانی نوجوانان بزهکار مربوط به مناطق ۱۸، ۵، بوده است، از آنجایی که تعداد نمونه نوجوانان بزهکار بیشتر در مقطع سنی بالای ۱۴ سال قرار داشتند بدین منظور نمونه نوجوانان غیر بزهکار از دانش آموزان

تفاهم بین افراد، محیط خانوادگی آنان دائماً متشنج است (تاج زمان دانش، ۱۳۷۹، ص ۳۱۳) تحقیقات انجام شده در کانونهای اصلاح و تربیت کشور ایران نیز مؤید این موضوع است به طوری که ۶۵ درصد اطفال کانون با پدر و مادر خود اختلاف نظر و تضادهای فکری و ذهنی داشته اند و این اختلافها انگیزه عصیان و بزهکاری آنان بوده است. (احدی، ۱۳۷۷، ص ۱۸۰)

در تحقیق دیگری توسط بهرام آراسته بر روی ویژگیهای اطفال و نوجوانان کانون اصلاح و تربیت اردبیل مشخص شد که ۱۵/۵۳ درصد از خانواده های بزهکاران دچار نوعی اختلاف و ناسازگاری بوده اند و ۴۷/۳۸ درصد نیز از محبت لازم که اعضاء خانواده رای به یکدیگر نزدیکتر می کند محروم بوده اند (مجله اصلاح و تربیت، مرداد ۱۳۸۱، ص ۳۲)

یافته های متعدد نشان داده است که در جوامع مختلف آمار بزهکاری نوجوانان به ویژه در چند سال اخیر در حال افزایش است (خواجهوی، ۱۳۸۱، ص ۸)، در کشور ما فقط در سال ۱۳۸۲ تعداد ۲۳۵۰ نفر دختر نوجوانان بزهکار به کانونهای اصلاح و تربیت و بندهای نوجوانان زندانها وارد شده اند که این رقم نسبت به هفت سال گذشته ۱۴۰ درصد رشد داشته است (آمار محرمانه دفتر خدمات رایانه سازمان زندانها، اردیبهشت ۱۳۸۳). سنایانه هزینه بسیار سنگینی برای نگهداری درمان و توانبخشی نوجوانان بزهکار بر دوش جامعه نهاده می شود که عمده برنامه های اصلاحی و تربیتی این قبیل افراد

می گیرند، بدان جهت که ساختار عاملی بدست آمده با ساختار اصلی آن متفاوت بود حرف آ را برای نشان دادن نسخه ایرانی مقیاس به آن اضافه کرد و آن را FAD-II نامید شایان ذکر است که در این پژوهش نیز از مدل ایرانی FAD استفاده شده است. در تحقیق حاضر ضریب آلفای کرونباخ کل مقیاس با استفاده از نرم افزار SPSS، ۰/۹۳ به دست آمد که نشان دهنده پایداری درونی مناسب گویه های ابزار می باشد، همچنین ضریب آلفای سازه های نقشهای خانوادگی، حل مشکل و ابراز عواطف به ترتیب ۰/۹۲ و ۰/۸۷ و ۰/۷۱ بدست آمده است.

در این پژوهش برای تجزیه و تحلیل داده ها از دو دسته روشهای آماری استفاده شده است.

الف) روش توصیفی: شامل فراوانی، درصد و شاخص های آماری (میانگین، میانه، مد، واریانس، کجی، کشیدگی، انحراف استاندارد).

ب) روش استنباطی: هنگامی که نمونه ها کوچک هستند و واریانس آنها تقریباً برابر است، استفاده از روش ترکیب واریانسها آزمون مناسبی برای بررسی معنی دار بودن تفاوت بین دو میانگین مستقل است. آزمون براساس روش ترکیب واریانسها و در مورد نمونه های کوچک در صورتی صادق است که یک شرط در آن مراعات شود. این شرط را شرط یکسان بودن یا همگونی واریانسها می نامند. تفاوتهای ناشی از خطای نمونه گیری از اعتبار این روش نمی کاهد. برای تعیین یکسانی واریانسها از آزمون F استفاده

دوره دبیرستان انتخاب شد، چرا که در همین فاصله سنی قرار دارند، برای انتخاب این دانش آموزان از بین دبیرستانهای مناطق ذکر شده برای هر منطقه یک دبیرستان به صورت تصادفی انتخاب شد و در مرحله بعد از بین دانش آموزان دبیرستانهای انتخاب شده بر اساس نمونه گیری تصادفی سیستماتیک تعداد ۲۵ نفر از هر دبیرستان مورد آزمون واقع شدند که در کل نمونه غیربزهکار را نیز ۵۰ نفر تشکیل می دهند. ابزار سنجش خانواده (FAD)، دارای ۵۳ ماده است که برای سنجیدن عملکردخانواده بر اساس الگوی مک مستر تدوین شد است. این ابزار در سال ۱۹۸۳ توسط ایشتاین، بالدوین و پیشاب با هدف توصیف ویژگی های سازمانی و ساختاری خانواده تهیه شده است، که توانایی خانواده را در سازش با حوزه وظایف خانوادگی با یک مقیاس خود گزارش دهی، مورد سنجش و اندازه گیری قرار می دهد.

در ایران اولین کوشش علمی به منظور هنجاریابی و میزان سازی ابزاری جهت سنجش عملکرد خانواده را نجاریان (۱۳۷۴) به عمل آورد. وی پژوهشی با عنوان بررسی ویژگیهای روان سنجی مقیاس خانواده که روی نمونه ای به حجم ۵۱۰ نفر از دانشجویان دانشگاه تهران انجام داد. نجاریان به منظور بررسی پایایی FAD از روش تحلیل عاملی استفاده نمود و سه سازه یا عامل را در این آزمون شناسایی کرد. این سه سازه عبارتند از: ۱- نقشهای خانوادگی ۲- حل مشکل و ۳- ابراز عواطف که با ۲۵ سؤال مورد سنجش قرار

می شود. در این رابطه آزمون های مختلف وجود دارد که در این تحقیق از آزمون حد اکثر (F (Fmax) هارتلی (Hartley) استفاده شده است. برای آزمون یکسانی واریانسها از جدول F max استفاده شد. همچنین در مقایسه ویژگیهای دموگرافیک بین دو گروه نظیر نحوه سرپرستی، و تعداد اعضاء خانوار با توجه به اینکه متغیر ذکر شده اسمی می باشند از آزمون خی دو در تحلیل داده ها استفاده شد (سطح معنی داری در این پژوهش ۰/۰۵ است).

نتایج:

در این قسمت به ترتیب، نتایج مربوط به آزمون فرضیات پژوهش مطرح می شود.

" بین عملکرد کلی خانواده های دختران نوجوان بزهکار و غیربزهکار تفاوت وجود دارد "

بدلیل برابری واریانسهای عملکرد کلی دو گروه جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون استفاده شد که نتیجه محاسبات آماری آن به شرح زیر است: (جدول شماره ۱)

اندازه مبین ۱ در سطح ۰/۰۱ و برای درجه آزادی ۹۸ برابر ۲/۶۱۷ است. و چون اندازه ۱ محاسبه شده، ۷/۵ از جدول بزرگتر است

بنابراین فرض صفر رد می شود و میتوان گفت با ۹۹ درصد اطمینان تفاوت معنی داری بین میانگین عملکرد کلی خانواده های دو گروه وجود دارد.

" بین نقشهای خانوادگی در خانواده های دختران نوجوان بزهکار

و غیربزهکار تفاوت وجود دارد "

جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون ۱ استفاده شد که نتیجه محاسبات آماری آن به شرح زیر است: (جدول شماره ۲)

اندازه مبین ۱ در سطح ۰/۰۱ و برای درجه آزادی ۹۸ برابر ۲/۶۱۷ است. و چون اندازه ۱ محاسبه شده، ۹/۲ از جدول بزرگتر است، بنابراین فرض صفر رد می شود و میتوان گفت با ۹۹ درصد اطمینان تفاوت معنی داری بین میانگین نقشهای خانوادگی خانواده های دو گروه وجود دارد.

" بین توانایی حل مشکل در خانواده های دختران نوجوان بزهکار و غیربزهکار تفاوت وجود دارد "

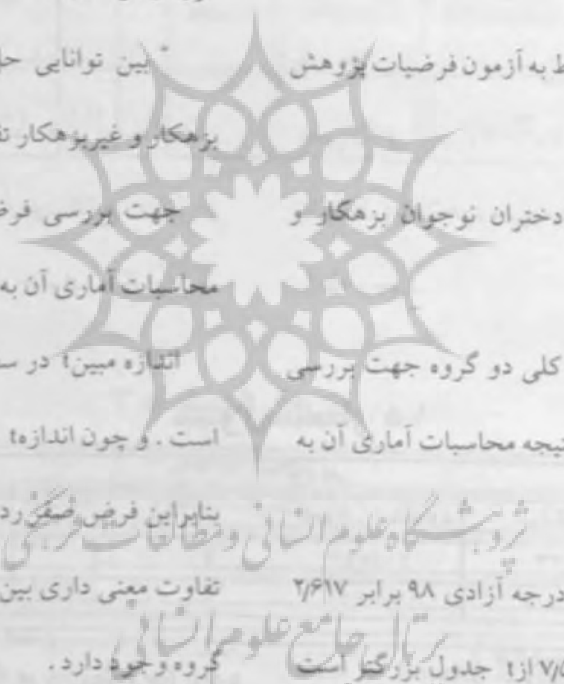
جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون ۱ استفاده شد که نتیجه محاسبات آماری آن به شرح زیر است: (جدول شماره ۳)

اندازه مبین ۱ در سطح ۰/۰۱ و برای درجه آزادی ۹۸ برابر ۲/۶۱۷ است. و چون اندازه ۱ محاسبه شده، ۳/۵۸ از جدول بزرگتر است،

بنابراین فرض صفر رد می شود و میتوان گفت با ۹۹ درصد اطمینان تفاوت معنی داری بین میانگین توانایی حل مشکل خانواده های دو گروه وجود دارد.

" بین میزان ابراز عواطف در خانواده های دختران نوجوان بزهکار و غیربزهکار تفاوت وجود دارد "

جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون ۱ استفاده شد که نتیجه محاسبات آماری آن به شرح زیر است: (جدول شماره ۴)

بزهکاری رابطه معنی داری وجود دارد (P/۰۱۳) .۰

فرضیه ششم:

"بین نحوه سرپرستی نوجوانان و گرایش به بزهکاری رابطه

وجود دارد"

جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون Chi-Square استفاده شد که

نتیجه محاسبات آماری آن به شرح زیر است: (جدول شماره ۶)

با توجه به فرضیه تحقیق مبنی بر وجود رابطه میان نحوه

سرپرستی نوجوان و گرایش او به بزهکاری یافته های حاصله

نیز حاکی از این موضوع میباشد، در نتیجه با توجه به سطح

معنی داری آزمون (۰/۰۰۰) می توان نتیجه گرفت که با ۹۹ درصد

اطمینان میان نحوه سرپرستی نوجوان و گرایش وی به بزهکاری

رابطه وجود.

اندازه مبین؛ در سطح ۰/۰۱ و برای درجه آزادی ۹۸ برابر ۲/۶۱۷

است. و چون اندازه محاسبه شده، ۴/۶ از جدول بزرگتر است،

بنابراین فرض صفر رد می شود و میتوان گفت با ۹۹ درصد اطمینان

تفاوت معنی داری بین میانگین میزان ابراز عواطف خانواده های دو

گروه وجود دارد.

"بین تعداد اعضای خانوار و گرایش به بزهکاری رابطه وجود دارد"

جهت بررسی فرضیه فوق از آزمون Chi-Square استفاده شد که

نتیجه محاسبات آماری آن به شرح زیر است: (جدول شماره ۵)

فراوانیهای مورد انتظار داخل پرانتز نوشته شده اند.

با توجه به فرضیه فوق مبنی بر وجود رابطه میان تعداد اعضاء

خانوار و گرایش به بزهکاری، بعد از انجام آزمون نتایج حاصل از

تحلیل فوق نشان می دهد که بین تعداد افراد خانواده و گرایش به

جدول شماره ۱۵

خطای استاندارد میانگین	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	تکرار کلی
۲/۹	۵۰	۱۳۳	۲۰/۵۶	غیر بزهکار
۲/۴	۵۰	۱۰۴/۵	۱۷/۰۲۶	بزهکار

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	۱/۲۸	۰/۲۶	۷/۵	۹۸	۰/۰۰۰	۲۸/۵۲	۳/۷۷	۱۸/۶	۳۸/۴۴

جدول شماره ۲۵

نقشهای خاتوانگی									
		تعداد	میانگین	انحراف استاندارد		خطای استاندارد میانگین			
غریبزهکار		۵۰	۶۰/۵	۱۰/۵		۱/۴۱			
بزهکار		۵۰	۴۶/۸	۹/۸		۱/۳۹			

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	۰/۰۳	۰/۸۶	۹/۲	۹۸	۰/۰۰۰	۱۸/۷	۲/۰۳	۱۳/۳۵	۲۴/۰۴

جدول شماره ۳۵

توانایی حل مشکل									
		تعداد	میانگین	انحراف استاندارد		خطای استاندارد میانگین			
غریبزهکار		۵۰	۵۶/۶	۸/۵		۱/۲			
بزهکار		۵۰	۴۵/۳	۹/۱		۱/۳			

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	۱/۳۹	۰/۲۴	۳/۵۸	۹۸	۰/۰۰۱	۶/۳۴	۱/۷۷	۱/۷	۱۱

جدول شماره ۴۵

توانایی حل مشکل

	تعداد	میانگین	انحراف استاندارد	خطای استاندارد میانگین
غیر بز هکار	۵۰	۲۱	۴/۳	۰/۶
بز هکار	۵۰	۱۷/۵	۳	۰/۴

	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	99% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	۳/۳	۰/۰۷	۴/۶	۹۸	۰/۰۰۰	۳/۵	۰/۷۵	۱/۵	۵/۵

جدول شماره ۵۵

جدول توزیع فراوانی و درصد فراوانی تعداد اعضای خانواده دختران بز هکار و غیر بز هکار

		تعداد اعضای خانواده			جمع کل
		۴ نفر و کمتر	۵ تا ۶ نفر	۷ نفر و بیشتر	
غیر بز هکار	فراوانی	۲۲ (۱۶/۵)	۲۳ (۲۳/۵)	۵ (۱۰)	۵۰
	درصد فراوانی	۴۴	۴۶	۱۰	۱۰۰
بز هکار	فراوانی	۲۱ (۱۶/۵)	۲۴ (۲۳/۵)	۱۵ (۱۰)	۵۰
	درصد فراوانی	۲۲	۴۸	۳۰	۱۰۰

Chi-Square Tests

	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	۸/۷	۲	۰/۰۱۳
Likelihood Ratio	۹	۲	۰/۰۱۱
Linear-by-Linear Association	۸/۵	۱	۰/۰۰۴
N of Valid Cases	۱۰۰		

جدول شماره ۶۵

		نحوه سرپرستی				جمع
		پدر و مادر	پدر	مادر	انفوا	
غیر بز هکار	فراوانی	۴۸ (۳۵)	۰ (۷)	۲ (۳/۵)	۰ (۴/۵)	۵۰
	درصد فراوانی	۹۶	۰	۴	۰	۱۰۰
بز هکار	فراوانی	۲۲ (۳۵)	۱۴ (۷)	۵ (۳/۵)	۹ (۴/۵)	۵۰
	درصد فراوانی	۴۴	۲۸	۱۰	۱۸	۵۰
جمع کل	فراوانی	۷۰	۱۴	۷	۹	۱۰۰

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (۲-sided)
Pearson Chi-Square	۳۳/۹۴	۳	۰/۰۰۰
Likelihood Ratio	۴۳/۱	۳	۰/۰۰۰
Fisher's Exact Test	۳۷/۱۱۰		۰/۰۰۰
Linear-by-Linear Association	۲۲/۵۸	۱	۰/۰۰۰
N of Valid Cases	۱۰۰		

بحث و نتیجه گیری:

فرضیه اول:

بطور کلی حاکم بودن روابط مطلوب در درون خانواده رشد ذهنی، عاطفی، روانی و اجتماعی فرزندان را امکان پذیر می سازد و مهمترین گام در پیشگیری از به انحراف کشیده شدن آنهاست. عملکرد نامطلوب خانواده موجب آشفته شدن روابط عاطفی بین اعضاء خانواده می شود در نتیجه در یک دور باطل از تعاملات پیچیده زمینه بروز برای مشکلات روانی و رفتاری بیشتر و شدیدتر خواهد شد. میچل استوود (۲۰۰۱) عنوان می کند که بین عملکرد خانواده و شدت بز هکاری نوجوانان رابطه وجود دارد. نتایج حاصل از فرضیه اول پژوهش حاضر نیز موبد این مطلب است و با توجه به نتایج این پژوهش می توان با ۹۹ درصد اطمینان گفت که بین عملکرد

کلی خانواده های دختران نوجوان بز هکار و غیر بز هکار تفاوت معنی داری وجود دارد، در واقع هر چه سطح عملکرد خانواده پایین باشد احتمال بروز رفتارهای بز هکارانه در بین نوجوانان بیشتر خواهد بود و این موضوع را باید مدنظر قرار داد که عملکرد خانواده به عنوان یک عامل پیش بینی کننده مهم برای بروز اختلالات رفتاری می باشد. تحقیق انجام شده توسط پیکرستان ۱۳۸۰ و صیادی ۱۳۸۱ نتایج یافته های این پژوهش می باشند.

فرضیه دوم:

اساساً نقشهای خانوادگی زمانی به موثرترین شکل تحقق می یابند که در برگیرنده تمام کارکردهای ضروری خانواده باشند و بطور عادلانه بین اعضاء تقسیم شود و همچنین درباره انجام وظایف اعضاء پیگیری مستمری انجام گیرد، در خانواده های دختران نوجوان بز هکار به خاطر از

هم گسیختگی و غفلت خانوادگی تخصیص نقشها در خانواده به درستی صورت نمی گیرد والدین دچار غفلت شده و به مسائل تربیتی، تحصیلی، اقتصادی و تفریحی کودکان و نوجوانان اهمیت نمی دهند و آنها را به حال خود رها کرده و فرزندان بیشتر به اجتماع و گروههای همسالان روی می آورند و نظارت والدین بر روی آنها کم می شود. کوکستون (۱۹۹۹) در این رابطه ابراز می دارد که خانواده های سالم در درون خود سطح بالایی از نظارت والدین را بر روی فرزندان دارا می باشند و پایین بودن سطح نظارت سبب افزایش نرخ بزهکاری در نوجوانان می شود.

عموماً مرزها در خانواده های نوجوانان بزهکار شرایط مناسبی ندارد، چنین خانواده هایی احتمالاً اعضایش را به سمت رفتارهای مخرب و پرخطرگانه پنهانی سوق می دهد و میاوزه برای کسب قدرت در خانواده شدت می گیرد، میجل استوود (۲۰۰۰) عنوان می کند که واضح نبودن نقش های خانوادگی یک موضوع کلیدی در گسترش بزهکاری نوجوانان است. از جمع بندی مطالب ذکر شده چنین استنباط می شود که نقشهای خانوادگی در خانواده های دختران نوجوانان غیر بزهکار و بزهکار متفاوت می باشند و در خانواده های دختران نوجوان غیر بزهکار نقشها شرایط مطلوبتری دارند. نتایج حاصل از فرضیه دوم پژوهش حاضر با ۹۹ درصد اطمینان تایید کننده این موضوع است. به عبارت دیگر چون نقشهای خانوادگی که شامل: نقشها و وظایف اعضاء خانواده، چگونگی تقسیم وظایف بین اعضاء، قدرت برنامه ریزی برای ادای وظایف، تبیین نقشها و مرزها برای اعضاء و وضع مقررات برای برقراری نظم در

خانواده در خانواده های دختران نوجوان بزهکار نسبت به دختران نوجوان غیر بزهکار در سطح پایین تری می باشد، این امر تاثیر زیادی در ایجاد رفتار بزهکارانه آنان داشته است.

در واقع این موضوعات باعث شده اند که خانواده های دختران نوجوان غیر بزهکار محیطی امن برای آنها بوده و نوجوانان با پناه بردن به آن از گزند آسیب ها دور باشند در اینجا با توجه به یافته های پژوهش حاضر به این نتیجه می رسیم که ضعف در اجرای نقشهای خانوادگی یکی از زمینه های اصلی بروز اختلالات رفتاری به ویژه بزهکاری در نوجوانان است. یافته های پژوهش علی صیادی (۱۳۸۱) و سید محمد حسین جوادی (۱۳۸۳) با نتایج این پژوهش همخوانی دارد.

فرضیه سوم:

نتایج حاصل از پژوهشهای خارجی مبین این مطلب است که پایین بودن قابلیت حل مشکل در خانواده، تاثیر بسزایی در ایجاد رفتارهای بزهکارانه در نوجوانان دارد. لومزدن، لیندا، ۲۰۰۰ در پژوهشی با عنوان «مداخله شریعی برای پیشگیری از خشونت نشان داد که جوانانی که آشفته و مضطرب هستند و رفتارهای پرخطر دارند رشد کمی در مهارتهای حل مشکل نظیر (توانایی پایان کار، راه حل های جایگزین و فکر کردن مبتنی بر نتیجه) دارند» (Coughlin et al, ۱۹۹۱). نیز در تحقیقی با عنوان تجارب خانواده در پیش از نوجوانی و رشد بزهکاری در نوجوانان نشان دادند که متغیرهایی همچون کیفیت روابط والد فرزند، شیوه نظم والدین، ساختار خانواده و حل مشکل خانواده، در شانس دستگیری در دوران نوجوانی توسط پلیس

تاثیر گذار می باشند در واقع پایین بودن سطح حل مشکل در دوران کودکی در خانواده پیش بینی کننده مناسبی برای تبیین بزهکاری در دوران نوجوانی است. یافته های کلین و همکاران ۱۹۹۷ نیز نشان داد که بین سطوح پایین ارتباط مادر فرزند، مهارتهای حل مشکل و متغیرهای خانوادگی منفی با سطح بالای بزهکاری نوجوانان رابطه وجود دارد، یافته های فوق الذکر در رابطه با ارتباط بین توانایی حل مشکل و بزهکاری دختران نوجوان در خانواده در پژوهش حاضر با ۹۹ درصد اطمینان مورد تایید قرار گرفت. در واقع دو گروه نوجوانان بزهکار و غیر بزهکار در مسائلی نظیر قدرت ابداع

خانواده در حل مشکلات خویش، حمایت از یکدیگر در مواقع بحران، تدبیر راههایی برای حل مشکل، ارزشیابی راه حل های اعمال شده، ارتباط صریح، اعتماد متقابل، مسئولیت پذیری ایجاد مقررات و آگاهی از مسائل سایر اعضا خانواده با یکدیگر تفاوت دارند و این تفاوت می تواند زمینه ساز بروز رفتارهای ضد اجتماعی در فرزندان نوجوان خانواده گردد.

اصولاً وجود مهر و محبت در کانون خانواده به تقویت ایمان، تلقین ارزشهای اخلاقی و به وجود آوردن خود پنداری مثبت در نوجوانان کمک می کند و اثر مهمی در رفتار نوجوانان دارد، همچنین ایجاد روابط صمیمی در خانواده محیطی مناسب جهت طرح مشکلات و مسائل نوجوانان و وسیله ای مناسب برای تسکین ناراحتی های دوران بلوغ است.

فرضیه چهارم:

کاشول و واک (۱۹۹۶) دریافتند که روابط محبت آمیز افراد خانواده تاثیر شگفتی بر پایین آوردن میزان تخلفات نوجوانان دارد، لومردن لیندا

(۲۰۰۰، ص ۲) نیز این نکته را یاد آور می شود که کیفیت درگیری عاطفی والدین در خانواده ارتباط منفی معنی داری با بزهکاری دارد یعنی هر چه میزان درگیری عاطفی در خانواده بالاتر باشد نرخ بزهکاری فرزندان در سطح پایین تری قرار خواهد داشت، بر همین اساس در فرضیه چهارم تحقیق به بررسی ارتباط بین متغیر ابراز عواطف در خانواده ها و بزهکاری دختران نوجوان پرداختیم. نتایج بدست آمده حاکی از این است که بین میزان ابراز عواطف در خانواده های دختران نوجوان بزهکار و غیر بزهکار با ۹۹ درصد اطمینان تفاوت معنی داری وجود دارد.

به عبارات دیگر یافته های این پژوهش نشان می دهد که چون ارتباط عاطفی اعضای خانواده از طریق آگاهی یافتن از احساسات سایرین و ابراز عواطف نسبت به یکدیگر در خانواده های دختران نوجوان بزهکار نسبت به دختران نوجوان غیر بزهکار در سطح پایین تری می باشد این موضوع در ایجاد رفتار بزهکارانه در آنان موثر بوده است و می توان چنین نتیجه گرفت که پایین بودن سطح ابراز عواطف در

خانواده نقش تعیین کننده در گرایش نوجوانان به سمت بزهکاری دارد. تحقیقات انجام شده توسط (هاوز، هامیلتون، فیلیپ سن (۱۹۹۸)، پاترسن (۱۹۹۵) و رستون میلر (۱۹۹۴) همگی با یافته های تحقیق حاضر به نوعی هم خوانی دارند. نتایج این پژوهشها نشان می دهد که ارتباط صمیمانه، روابط صحیح خانوادگی، ثبات خانوادگی و همچنین کمک به همدلی خانواده و عدم تعارض والدین باعث می شود که کودکان و نوجوانان کمتر دست به بزهکاری بزنند.

فرضیه پنجم:

بزهکارانه افزایش یافته است.

اساساً کثرت اولاد در خانواده زمینه ساز بروز مسائل و مشکلات

متعددی در بین اعضاء خانواده بویژه اعضاء آسیب پذیر آن می شود

از جمله این آسیب ها: عدم توجه والدین به اوقات فراغت فرزندان، بی

تفاوتی آنان نسبت به وضع تحصیلی فرزندان خویش، قائل شدن تبعیض

بین آنها، پایین آمدن پایگاه اقتصادی، اجتماعی خانواده و فقر عاطفی در

خانواده است که همه موارد ذکر شده هر کدام به نحوی می تواند بر روی

رفتارهای بهنجار فرزندان تاثیر گذاشته و رفتار آنها را به سمت نابهنجاری

سوق دهد بر این اساس در فرضیه پنجم پژوهش این موضوع بررسی شد

که آیا بین تعداد اعضاء خانواده و گرایش به بزهکاری رابطه وجود دارد. نتایج

حاصله از این پژوهش نشان داد که بین دو گروه دختران نوجوان بزهکار و

غیر بزهکار از نظر تعداد اعضا خانواده تفاوت معنی داری وجود دارد، در

واقع با افزایش تعداد اعضای خانواده میزان بزهکاری نوجوانان نیز افزایش

داشته است، به نظر میرسد با افزایش تعداد اعضای خانوار عملکرد خانواده

نیز دچار نقصان در کنترل و تربیت فرزندان میشود. نتایج تحقیقات حسینی

الهاشمی (۱۳۷۴) بیسوادی مادران، بعد زیاد خانوار، فقدان روابط عاطفی بین

اعضاء خانواده، و همچنین فقر مالی خانواده را با بزهکاری جوانان در سطح

معنی داری همبسته دیده است. نتایج تحقیقات احمد علی شیرینی (۱۳۷۶) نیز

نشان داد که رابطه معنی داری بین بعد خانوار و گرایش به بزهکاری وجود

دارد و نتیجه گرفته است که هر چه در جامعه مورد بررسی اعضای خانواده

بیشتر بوده است، سطح مشارکت نوجوانان مورد مطالعه نیز در اعمال

فرضیه ششم:

اهمیت شالوده و ساخت خانواده در بررسی عوامل جرم زا

همواره قبل از دیگر عوامل قرار میگیرد زیرا این بررسیها همیشه و

بدون کوچکترین تردید نشان داده است اطفالی که از تربیت خانوا

دگی و یا داشتن پدر و مادر محروم بوده اند با اطفال بی سرپرست

و بد سرپرست در میان بزهکاران نوجوان اکثریت قابل ملاحظه ای

را تشکیل می دهند و اغلب در سوابق مجرمین بزرگسال و مجرمین

تکراری و چرخه ای نیز نابسامانی و تزلزل در ساخت خانواده دیده

می شود بر این اساس در فرضیه ششم پژوهش به بررسی رابطه

نحوه سرپرستی دختران نوجوان و گرایش به بزهکاری پرداختیم

یافته نشان می دهد که بیش از ۵۰ درصد دختران نوجوان بزهکار

با پدر و مادر خود به صورت مشترک زندگی نمی کرده اند در حالی

که این رقم در نوجوانان غیر بزهکار ۴ درصد بوده است در واقع

تفاوت معنی داری بین نحوه سرپرستی دختران نوجوان بزهکار

و غیر بزهکار وجود دارد و این فاکتور می تواند به عنوان یک

عامل مهم در گرایش نوجوانان به سمت بزهکاری باشد یافته های

پژوهش جوادی (۱۳۸۳) نیز به نوعی با این مطلب همخوانی دارد.

۵ با توجه به اینکه بخاطر محدودیتهای موجود حجم نمونه این تحقیق

۵۰ نفر از دختران نوجوان بزهکار و ۵۰ نفر غیر بزهکار بودند پیشنهاد می شود

که این تحقیق با حجم نمونه بالاتری انجام شود.

منابع:

- معلم تهران.
۱. آزاد ارمکی، نفی (۱۳۷۷). بررسی مسائل اجتماعی، موسسه نشر جهاد، تهران، چاپ اول.
 ۲. آقابخشی، حبیب (۱۳۷۸). اعتیاد و آسیب‌شناسی خانواده، انتشارات سازمان بهزیستی و دانشگاه علوم بهزیستی، تهران، چاپ اول.
 ۳. احدی، حسن (۱۳۸۰). روانشناسی رشد (مفاهیم بنیادی نوجوانان و جوانان)، چاپ و نشر بنیاد، تهران.
 ۴. احدی، حسن (۱۳۸۰). روانشناسی نوجوانی، اداره کل قوانین و مقررات (۱۳۷۸). قانون آیین دادرسی دادگاههای عمومی و انقلاب، ناشر معاونت پژوهشی و تدوین قوانین و مقررات، تهران، چاپ اول.
 ۵. امینی، فریده (۱۳۷۹). مقایسه عملکرد خانواده در دانش‌آموزان مستقل و وابسته، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره دانشگاه تربیت معلم تهران.
 ۶. بارکر، فیلیپ (۱۳۷۵). خانواده درمانی پایه، ترجمه محسن دهقان، او زهره دهقان، انتشارات رشد، تهران، چاپ اول.
 ۷. بهاری، فرشاد (۱۳۷۹). ارزیابی و مقایسه کارایی خانواده بین زوجهای غیر طلا و زوجهای در حال طلا مرجوعی به بخش روانپزشکی سازمان پزشکی قانونی، رساله کارشناسی ارشد مشاوره دانشگاه تربیت معلم، ۱۳۷۹.
 ۸. بیابانگرد، اسماعیل (۱۳۷۷). روانشناسی نوجوانان، دفتر نشر فرهنگ اسلامی، چاپ دوم.
 ۹. پارسا، محمد (۱۳۷۵). روانشناسی رشد، انتشارات بعثت، تهران.
 ۱۰. پیکرستان، عباس (۱۳۸۰). پایان‌نامه کارشناسی ارشد مشاوره، دانشگاه تربیت
 ۱۱. شای، باقر (۱۳۷۹). مقیاسهای سنجش خانواده و ازدواج، انتشارات بعثت، تهران، چاپ اول.
 ۱۲. خواجهی، داریوش (۱۳۸۱). بررسی و مقایسه عوامل خانوادگی در نوجوانان کانون اصلاح و تربیت و نوجوانان عادی پسر در مشهد، رساله کارشناسی ارشد دانشگاه آزادبیرجند، ۱۳۸۱.
 ۱۳. دانش، تاج زمان (۱۳۷۴). اطفال و جوانان بزهکار، موسسه خدمات فرهنگی رسا، تهران، چاپ اول.
 ۱۴. دانش، تاج زمان (۱۳۷۹). مجرم‌کسیت جرم‌شناسی چیست، سازمان انتشارات کیهان، تهران، چاپ هشتم.
 ۱۵. دفتر آمار و رایانه سازمان زندانها. بررسی تحلیل آمار زندانیان کشورهای جهان، آذرماه ۸۱.
 ۱۶. دفتر آمار و رایانه سازمان زندانها، ورودیهای اطفال و نوجوانان زیر ۱۸ سال به زندانها و کانونهای اصلاح و تربیت، اردیبهشت ۸۲.
 ۱۷. دفتر قوانین و مقررات (۱۳۸۰). آیین‌نامه اجرایی سازمان زندانها و اقدامات تأمینی و تربیتی در زندانها، ناشر روزنامه رسمی جمهوری اسلامی ایران، تهران، چاپ اول.
 ۱۸. دواس، دی رای (۱۳۸۱). پیمایش در تحقیقات اجتماعی، ترجمه هوشنگ نایی، نشر نی، تهران، چاپ دوم.
 ۱۹. دیویس، کنت (۱۳۸۲). خانواده راهنمای مفاهیم و فنون برای متخصص باوری، ترجمه فرشاد بهاری و همکاران، انتشارات تزکبه تهران

۲۱. رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۰). کند و کاوها و پنداشتها، نشر شرکت سهامی انتشار،

تهران، چاپ یازدهم.

۲۲. ساروخانی، باقر. (۱۳۷۷). روشهای تحقیق در علوم اجتماعی، پژوهشگاه

علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، تهران.

۲۳. ساروخانی، باقر. (۱۳۸۱). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، انتشارات

سروش، تهران، چاپ چهارم.

۲۴. ستوده، هدایت‌الله. (۱۳۸۰). مقدمه‌ای بر آسیب‌شناسی اجتماعی، انتشارات آوای

نور، تهران.

۲۵. متیر، ویرجینا (۱۳۷۶). آدم‌سازی، ترجمه بهروز بیرشک، انتشارات رشد، تهران.

۲۶. سرمد، زهره و همکاران (۱۳۷۶). روش‌های تحقیق در علوم رفتاری، دفتر نشر آگه، چاپ

اول.

۲۷. شامیانی، هوشنگ (۱۳۷۹). بزهکاری اطفال و نوجوانان، انتشارات ژوبین،

تهران، چاپ نهم.

۲۸. شولمن، لارنس (۱۳۷۸). مهارتهای کمک کردن به افراد، خانواده و گروهها،

انتشارات دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، چاپ اول.

۲۹. صیادی، علی (۱۳۸۱). بررسی اثرات متقابل کارایی خانواده در بروز مشکلات

روانی نوجوانان از نظر دختران و پسران سوم متوسطه شهر تهران، پایان نامه کارشناسی

ارشد، رشته روانشناسی، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.

۳۰. غفوری غروی، سیدحسن (۱۳۵۹). انگیزه‌شناسی جنایی، انتشارات دانشگاه

ملی ایران، تهران، چاپ اول.

۳۱. فتحی، منصور (۱۳۸۲). عوامل خانواده موثر بر فرار دختران از خانه رساله

کارشناسی ارشد مددکار اجتماعی دانشگاه علامه طباطبایی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
 برتال جمع علوم انسانی